

E rua nga tikanga nunui kei roto i tenei o nga upoko o te Tiriti, ara :—

- (1) Ko te whakapumautanga i nga take o te Maori ki ona whenua, ki ana rawa ;
- (2) Ko te tukunga ki te Kuini i te mana hoko i nga whenua Maori.

Me whakataki ko nga take whenua Maori i te tuatahi. Kei te matatau katoa koutou ki o tatau take whenua. Ehara i naiane i te tautohe a te Maori ki te Maori, "Noku ranei, nou ranei," a ka tikina ki te po tatau mai ai nga take tipuna.

Ko te korero tenei a Ta Wiremu Matene, Tumuaiki o te Hupirimi Kooti i mua ra, mo te ahua o nga take whenua Maori : "Ko taku i kite ai i pa nga take Maori ki te mata katoa o te whenua ; kaore he wahi i watea i nga kereeme a nga Maori, ko nga wahi anake kua hokona e ratau. Kaore rawa au i kite i rongoranei i tetahi wahi whenua i kore i pangia e nga kereeme a nga Maori. He maha a ratau tautohetohe i waenganui i a ratau mo o ratau tika, engari kaore rawa he tangata i pohehe he take Maori te take o te whenua e tautohetia ra."

Na, ka pumau nei nga take Maori i raro i tenei o nga upoko o te Tiriti, ka takoto mai ki nga Maori te patai a te ture, "Tena, no wai o koutou tenei whenua?" He tirituri te whakautu, karanga noa ana, karanga noa ana. Heke iho te toto, ko Waitara tera, ko te rara i rere ki Waikato, a ka toro te ahi ki nga topito o Aotearoa. Ka whakatika nga Rangatira ka hokohokona nga whenua, ahakoa no ratau, no etahi atu ranei—he hoko papatipu tenei, kaore ano he Kooti i tu hei uiui, a hei whakatau no wai nga whenua e hokona ra. Ko Heretaunga tenei, ko Wairarapa tenei, ko Otaki tenei, ko te tini noa atu o te whenua i hokohokona i mua atu o te tuunga o te Kooti Whenua Maori ki nga motu nei. Na runga i nga raruraru maha i ara ake katahi ka whakaarohia kia whakaturia he Ropu Whaimana hei uiui, a hei whakatau i nga take o nga Maori ki o ratau whenua. Ka hangaia e te Paremata ko Te Ture Whenua Maori i te tau 1862. Ina te kupu o taua Ture (tekiona 5), "ka whaimana te Kawana i ia wa, i ia wa, ki te whakatu Kooti hei uiui a hei whakatau ko wai nga tangata Maori e tika ana i runga i o ratau take Maori ki nga whenua Maori, a ki te